

10 Religia i kultura starożytnych Greków

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

III. Świat starożytnych Greków.

Uczeń:

- 4) charakteryzuje religię starożytnych Greków;
- 5) rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków.

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- datę: 776 p.n.e.
- najważniejszych bogów i herosów greckich
- postaci: Homera, Herodota, Tukidydesa, Safony, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Arystofanesa, Fidiasza, Myrona, Talesa z Miletu, Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdera, Pitagorasa z Samos, Sokratesa, Platona, Arystotelesa
- trzy okresy w kulturze greckiej

ROZUMIE

- pojęcia: mit, heros, antropomorfizm, mitologia, misteria, Panatenaje, skene, parodos, orchestra, proskenion, koryfeusz, tragedia, komedia, Akropol, Partenon, kanon, gimnazjon, igrzyska panhelleńskie, pokój boży, filozofia, jońska filozofia przyrody, sofista, Akademia Platońska, Likejon

POTRAFI

- omówić znaczenie kultu religijnego dla Hellenów
- wymienić dzieła przypisywane Homerowi, Herodotowi i Tukidydesowi
- opisać wnętrze świątyni greckiej
- nazwać charakterystyczne elementy budowli greckich
- rozpoznać porządek architektoniczny
- przedstawić kanon grecki
- wskazać przykłady dzieł Fidiasza i Myrona
- wymienić dyscypliny olimpijskie
- scharakteryzować poglądy Sokratesa, Platona i Arystotelesa
- opisać, co jest początkiem wszechświata według filozofów greckich
- wyjaśnić, czym była jaskinia platońska

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i główny cel lekcji.

II. ROZWINIĘCIE

Prosimy uczniów, aby przypomnieli sobie, co oznacza termin *politeizm*. Wyjaśniamy im, że religia Hellenów miała charakter politeistyczny. Ponadto informujemy, że Grecy swoich bogów przedstawiali na podobieństwo człowieka. Nazywamy to antropomorfizmem.

Przypominamy uczniom, że historie o bogach oraz herosach (pół-bogach, pół-ludziach) nazywamy mitami. Pełniły one trzy funkcje:

- ▶ poznawczą – kształtowały wyobrażenia o świecie przez wyjaśnianie niezrozumiałych zjawisk przyrodniczych,
- ▶ światopoglądową – objaśniały danej społeczności jej miejsce w świecie oraz kształtowały więzi społeczne,
- ▶ sakralną – wyrażały wierzenia religijne oraz kultywowały rytuały.

Następnie rozdajemy uczniom karty pracy *Religia i kultura starożytnych Greków*. ▶ Prosimy ich, aby powtórzyli informacje o bogach i herosach. W tym celu uczniowie wykonują zadanie 1.

ALTERNATYWA

Uczniowie mogą wykonać to zadanie na stronie learningapps.org. ▶

Tłumaczymy, że bogowie odgrywali bardzo ważną rolę w życiu Hellenów. Grecy wierzyli, że bogowie mają wpływ na każdy aspekt ich życia, dlatego odprawiali obrzędy religijne na ich cześć w swoich domach. Oprócz tego specjalnie powołani urzędnicy organizowali ceremonie publiczne. W związku z tym mówimy, że religia Greków miała charakter obywatelski.

Uczniowie czytają podrozdział *Mity i kult* (s. 102–103), a następnie odpowiadają na pytania:

- ▶ Jak ludzie oddawali cześć bogom?
- ▶ Jaką rolę odgrywały świątynie?
- ▶ Jak sprawowano kult w polis, a jak – w domu?
- ▶ Czym były misteria?
- ▶ Jakie było znaczenie wyroczni dla Greków?

W dalszej kolejności przechodzimy do omawiania kultury greckiej. Rysujemy na tablicy oś czasu, a uczniów prosimy, by zapoznali się z podrozdziałem *Okresy w kulturze greckiej* (s. 104) i na osi czasu zaznaczyli trzy okresy w kulturze greckiej: okres archaiczny, epokę klasyczną oraz okres hellenistyczny.

Zadajemy pytania:

- ▶ W jakim wieku zaczęła się epoka klasyczna?
- ▶ Jakie wydarzenie zapoczątkowało okres hellenistyczny?

Uczniowie czytają podrozdział *Literatura* (s. 104) i w kartach pracy wykonują zadanie 2. Po skończeniu pracy omawiamy je na forum klasy.

Warto przypomnieć uczniom historię wojny trojańskiej opisaną w *Iliadzie*. Księżę Parys zakochał się w żonie króla Menelaosa Helenie i ją porwał. Doszło wówczas do 10-letniej wojny, podczas której zginął Achilles ugodzony strzałą przez Parysa. Wojnę wygrali Acha-

jowie dzięki wprowadzeniu do Troi wielkiego drewnianego konia z wojownikami w środku. Podstęp ten wymyślił Odyseusz, który potem przez wiele lat próbował wrócić do Itaki.

Następnie przedstawiamy genezę teatru. Wyświetlamy film *Siedem cudów starożytnej Grecji* (minuty od 14:32 do 19:53). ▶ W trakcie oglądania filmu uczniowie w kartach pracy wykonują zadanie 3. Omawiamy je wspólnie.

Na podstawie ilustracji ukazującej teatr (s. 104) przedstawiamy jego budowę. Wyjaśniamy, że w przedstawieniach teatralnych początkowo występował tylko jeden aktor, potem było ich dwóch, a w końcu – trzech. Towarzyszyły im chór oraz koryfeusz, który wyznaczał chórzystom tempo i wypowiadał najważniejsze kwestie. Podajemy imiona najważniejszych dramatopisarzy. Uczniowie w kartach pracy wykonują zadanie 4.

Przechodzimy od omawiania architektury. Zaczynamy od stwierdzenia, że od VII w. p.n.e. Grecy zaczęli budować z kamienia i że budynki użyteczności publicznej – w przeciwieństwie do prywatnych domów – musiały być imponujące. Najczęściej przywoływanym przykładem ilustrującym rozmach sakralnej architektury greckiej jest kompleks budowli na Akropolu. Przedstawiamy uczniom film *Akropol*. ▶

ALTERNATYWA

Możemy także zaprezentować rekonstrukcję Akropolu na stronie mozaweb.com. ▶ Wyświetlamy rekonstrukcję na ekranie. Uczniowie mogą również zainstalować sobie aplikację mozaWeb na telefonie.

Po obejrzeniu rekonstrukcji Akropolu uczniowie czytają tekst źródłowy (s. 106) i odpowiadają na pytanie:

▶ Jakie budowle i rzeźby opisał Pausaniasz?

Następnie uczniowie w kartach pracy wykonują zadania 5 i 6. W trakcie ich wykonywania korzystają z infografiki *Architektura Grecji* (s. 106–107).

Uczniowie rysują w zeszyte prostokąt i dzielą go na cztery części – tak jak na schematycznym rysunku wnętrza świątyni greckiej zamieszczonym w podręczniku (s. 107).

Następnie wykonują polecenia:

- ▶ Podpisz cztery pomieszczenia: pronaos, naos, adyton i opistodomos.
- ▶ Podkreśl jedną linią nazwę pomieszczenia, do którego dostęp mieli zwykli ludzie.
- ▶ Zakreśl kółkiem nazwę pomieszczenia, które było dostępne wyłącznie dla kapłanów.

Wyjaśniamy, że elementem obowiązkowym świątyń były kolumny. Wyróżniamy trzy porządki architektoniczne. Omawiamy je na podstawie ilustracji (s. 106–107). Następnie uczniowie wykonują zadanie 7 w kartach pracy.

ALTERNATYWA

Uczniowie wykonują zadanie na stronie learningapps.org. ▶

Zwracamy uwagę uczniów na sztukę grecką. Prosimy, aby obejrzeni ilustrację przedstawiającą rzeźbę Myrona *Dyskopol* (s. 105).

Pytamy:

- ▶ W jaki sposób przedstawiano człowieka?
- ▶ Czy rzeźba jest dynamiczna czy statyczna?
- ▶ Jak zostało zaprezentowane ludzkie ciało?

Zwracamy uwagę, że *Dyskobol* jest kwintesencją kanonu greckiego, w którym głównym celem było przedstawienie idealnych proporcji ludzkiego ciała.

Prosimy uczniów, aby obejrzeni ilustracje ukazujące ceramikę i rzeźby greckie (s. 102, 103, 105, 108 i 110), a następnie odpowiedzieli na pytanie:

► Jaką tematykę przedstawiali Grecy?

Wskazujemy uczniom dwóch rzeźbiarzy greckich – Fidiasza i Myrona. Przedstawiamy ich największe dzieła: posągi Ateny w Partenonie i Zeusa w Olimpii oraz rzeźbę *Dyskobol*. Możemy wspomnieć, że posąg Zeusa uważany był za jeden z siedmiu cudów świata.

Wyjaśniamy uczniom, że Hellenowie doceniali piękno i sprawność fizyczną. W tym celu w każdej polis otwierali gimnazjony, czyli ośrodki sportowe dla wolnych obywateli. Z czasem zaczęli organizować zawody na cześć bogów. W 776 r. p.n.e. zorganizowali igrzyska, w których wzięli udział zawodnicy z najbardziej nawet odległych regionów Grecji.

Uczniowie ponownie oglądają film *Siedem cudów starożytnej Grecji* (minuty od 25:35 do 30:47). Następnie czytają podrozdział *Sport i igrzyska* (s. 110) i w kartach pracy wykonują zadanie 8. Omawiamy je wspólnie z uczniami.

Szczególną uwagę zwracamy na:

- dyscypliny olimpijskie,
- harmonogram poszczególnych dni igrzysk,
- nagrody przyznawane zwycięzcom.

Następnie informujemy, że Grecja jest kolebką filozofii. Hellenowie zaczęli zadawać pytania na temat świata i natury. Prosimy uczniów, aby przeczytali podrozdział *Filozofia* (s. 111–112), a następnie w kartach pracy wykonali zadanie 9. Na koniec omawiamy je wspólnie.

Wyjaśniamy uczniom, czym była jońska filozofia przyrody oraz kim byli sofiści. Podkreślamy znaczenie trzech wybitnych filozofów greckich: Sokratesa, Platona i Arystotelesa.

Prosimy uczniów o przeczytanie tekstu źródłowego (**m2**, s. 111) i odpowiedź na pytanie:

► Czym, według Sokratesa, była mądrość?

Możemy dopowiedzieć losy Sokratesa, którego oskarżono o brak wiary w bogów greckich i deprawację młodzieży. Ostatecznie filozof został skazany na śmierć przez wypicie cykuty.

Prosimy uczniów, aby obejrzeni ilustrację wizualizującą koncepcję jaskini platońskiej (**m3**, s. 112) i przeczytali podpis, a następnie wykonali polecenie 1 (s. 112).

Koncepcję jaskini platońskiej możemy również wyjaśnić w formie eksperymentu. Dwóch uczniów sadzamy plecami do siebie. Jeden z nich nic nie widzi, a drugi nic nie słyszy. Puszcza im teledysk (lub fragment koncertu) z piosenką, np. cover *Billie Jean* w wykonaniu Bruno Marsa. ►

Po odtworzeniu filmu zadajemy uczniom pytania, a oni odpowiedzi na nie zapisują na kartkach:

- Jakiego utworu wysłuchałeś?
- Kto wykonał ten utwór?

Swoje odpowiedzi uczniowie pokazują całej klasie.

Pytamy ich:

- ▶ Na jakiej podstawie udzieliłeś odpowiedzi? Czym się kierowałeś?
- ▶ Co ci pomagało, a co przeszkadzało w udzieleniu odpowiedzi?

Następnie wyjaśniamy uczniom, że człowiek, poznając świat, bardzo często opiera się jedynie na zmysłach. Zapomina o tym, by poznać prawdziwy obraz rzeczywistości. Przecież uczniom biorącym udział w eksperymencie nikt nie powiedział, że nie mogą ściągnąć chustki lub słuchawek, by lepiej poznać prezentowany utwór.

III. PODSUMOWANIE

Zadajemy uczniom pytanie:

- ▶ W jaki sposób kultura grecka wpłynęła na współczesną cywilizację europejską?

METODY KONTROLI

Dzielimy klasę na cztery grupy. Proponujemy im grę „5 sekund”. ▶

ALTERNATYWA

Uczniowie rozwiązują test na stronie quizizz.com. ▶

PRACA DOMOWA

Które z osiągnięć kulturowych starożytnych Greków uważasz za najwybitniejsze? Uzasadnij odpowiedź.